

Arviointikertomus 2018

Tarkastuslautakunta

Tarltk §

Annettu valtuustolle tiedoksi

3.6.2019

Sisältö

Alkusanat	1
Tarkastuslautakunnan tarkoitus ja arvioinnin toteutus	3
Tarkastuslautakunnan tarkoitus	3
Lautakunnan kokoonpano ja esteellisyydet	3
Arvioinnin toteutus	4
Arviointi	5
Tilinpäätöstä ja koko kuntaa yhteisesti koskevat havainnot	5
Kunnan johto ja johtaminen	9
Muuta huomioitavaa	9
Kunnanhallitus	10
Perusturva	13
Sivistystoimi	15
Ympäristölautakunta	16
Tekninen toimi	17

Alkusanat

Tämä on Toivakan kunnan arviointikertomus, joka on toteutettu kunnan muusta toiminnasta ja viranhaltijoista riippumattomasti, pelkästään luottamushenkilöiden voimavaroin. Tavoitteenamme on arvioida kriittisesti kunnan ja sen viranhaltijoiden ja lautakuntien onnistumista tehtävissään. Siksi keskitymme tässä raportissa lähinnä kehitystä kaipaaviin asioihin tai sellaisiin asioihin, joita ei tilinpäätöksessä mielestämme ole tuotu riittävästi julki. Harkiten olemme antaneet myös positiivista palautetta, mutta pyrimme tässä raportissa neutraaliin asioiden käsittelyyn.

Arviointi ja arviointikertomuksen laadinta tuntui tänä vuonna haastavalta, sillä ulkoisen valvonnan näkökulmasta vuoden 2018 kehitys kunnassa oli kokonaisuudessaan tahmeaa. Monelta osin painittiin samankaltaisten ongelmien kanssa kuin edellisinäkin vuosina. Täytyy kuitenkin todeta, että kaikesta huolimatta on kunnassa pystytty reagoimaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Kunta on selvinnyt lakisääteisten tehtäviensä hoidosta hyvin vuonna 2018. Myös väkiluvun kehitys kääntyi maltilliseen kasvuun verraten vuoteen 2017, mikä on moniin muihin pieniin kuntiin verraten kohtuullinen saavutus. Tosin suuriin riemun kiljahduksiin ei ole aihetta, sillä Toivakan väkiluku on edelleen alhaisempi kuin esimerkiksi vuonna 2016. Lisäksi Toivakan kunnan väestön työllisyystilanne on hyvä, minkä perusteella asukasluvun kehitys on työllisyystilanteen säilyessä varsin hyvä mittari kunnan elinvoimaisuudesta ja suosiosta.

Vuoden 2018 aikana toteutettiin monia mielenkiintoisia hankkeita, mutta jollakin tapaa niiden positiiviset kerrannaisvaikutukset eivät ole toistaiseksi toteutuneet tai prosessi ei ole jatkunut suunnitellusti. Tällaisia ovat esimerkiksi asuntotonttikauppa sekä uuden yritysalueen tonttien nihkeä kysyntä. Tuntuu, että positiivinen kierre odottaa vielä tapahtumistaan.

Vuoden 2018 aikana kunnan talouden lähitulevaisuuden näkymät kääntyivät entistä vahvemmin negatiiviseksi, kuten vuoden 2018 tilinpäätöksestä ja vuoden 2019 talousarviosta voimme todeta. Toivakka ei ole talouden yleisen kehityksen osalta yksin, sillä vastaava tilanne on monissa muissakin kunnissa, kuten olemme saaneet mediasta lukea kuluneen kevään aikana muiden kuntien tilinpäätösten uutisoinnista.

Merkittävimmit poikkeamat taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa olivat perusturvan toimialalla, missä palvelutarpeen ennakoitua suurempi kysyntä edellytti lisämäärärahoja talousarviokaudella. Toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisessa merkittävimmit poikkeamat olivat niin ikään perusturvan toimialalla ja kunnanhallituksessa. Mikäli edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisessa olisi onnistuttu paremmin, olisi tässä yhteydessä paljon enemmän positiivista kerrottavaa.

Toivakan kunnan taloutta rasittaa ennestään aikaisempien vuosien investointien poistot. Myös Kankaisten koulun investoinnin aikaistuminen aiheutti muutostarpeita vuoden 2018 talousarvioon. Merkittävimmit poikkeamat aiheutuivat kuitenkin aiemmin mainitut lisämäärärahatarpeet perusturvapuolella ja alaskirjaukset käytöstä poistuneista rakennuksista. Viimeksi mainitut yllättävät menot olisi osittain voitu välttää tai niihin oltaisiin voitu varautua asioiden huolellisemmalla valmistelulla ja pitkäjänteisemmällä talouden hoidolla.

Vuonna 2018 kunnan tilinpäätös oli noin 1,46 miljoonaa euroa alijäämäinen. Se pystytään vielä nyt kattamaan edellisten vuosien ylijäämällä, mutta jo kuluvan vuoden (2019) talousarvion myötä taseeseen kertynyt ylijäämä kääntyy negatiiviseksi. Heikolta näyttävä talouskehitys vaikuttaa väijäämättä kunnan toimintaan ja sitä kautta muuhunkin kehitykseen. Tulevina vuosina kunnassa jouduttaneen tekemään merkittäviä sopeuttamistoimia ja kunnassa tarvitaan nykyiseen verrattuna huomattavasti tarkempaa otetta talouden johtamiseen. Toivakan kunnan taloussuunnittelu nojaa tällä hetkellä vahvasti myönteiseen väkiluvun kehitykseen, joten pahimmillaan tulevat taloussuunnitteluvuodet kääntävät tilanteen entistä huonompaan suuntaan, ellei kehittämistavoitteita saavuteta. Tämä riski on kunnassa tiedostettu ja alkuvuoden 2019 aikana talouden tasapainottamista on jo alettu valmistelemaan.

Vuoden 2018 aikana taloudellisten riskien toteutumistodennäköisyys kasvoi, mikä entisestään lisää epävarmuutta tulevan talouskehityksen ja sen suunnittelun suhteen. Merkittävin riski aiheutuu edellisvuoden tapaan Keski-Suomen valokuituverkot Oy:n ja Keski-Suomen Verkkoholding Oy:n tukalasta tilanteesta, josta on uutisoitu myös julkisesti. Toivakka jakaa tämän riskin muiden yhtiön omistajakuntien kanssa ja lähitulevaisuus näyttää, mihin suuntaan riski kehittyy.

Avainhenkilöriskin ja siihen liittyvien haasteiden osalta riskien voidaan katsoa toteutuneen. Kunnan hallinto on joutunut toimimaan tilanteessa, jossa kaikilla hallinnon osa-alueilla ei ole ollut riittävää henkilöresurssia. Henkilövaihdoksista johtuen eri työtehtäviä on siis jouduttu jakamaan sellaisille henkilöille, joille kyseinen tehtävä ei yksinkertaisesti kuulu. Tämä selittää joitakin viime vuoden negatiivisia tapahtumia.

Yhtenä Toivakan kunnan sisäisenä haasteena on edelleen sisäisen valvonnan toteuttaminen käytännössä. Tosin vuoden 2018 aikana sisäiseen valvontaan saatiin kuitenkin päivitetty ohjeistus.

Myöhemmin tässä raportissa valotamme edellä kerrottuja asioita tarkemmin.

Tarkastuslautakunta pyytää kommentteja ja vastauksia kaikkiin alleviivattuihin lihavoituihin kommentteihin.

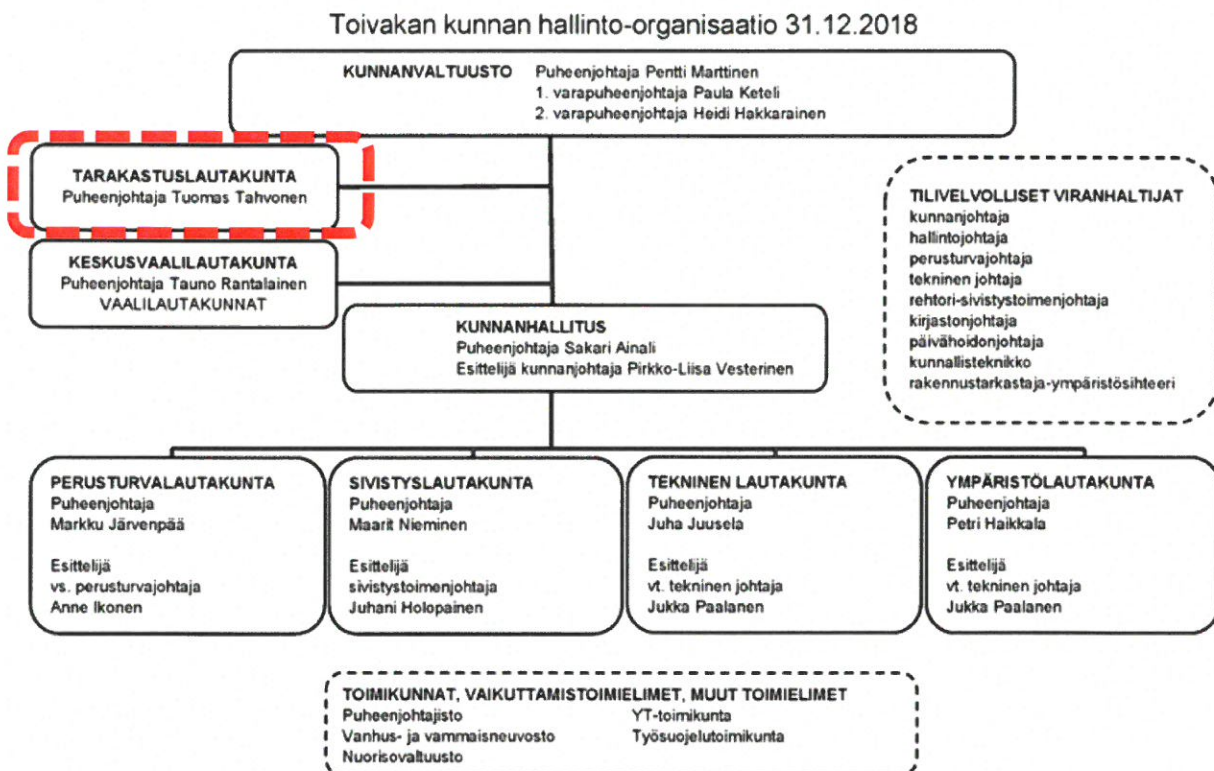
Tarkastuslautakunta haluaa kiittää hyvää yhteistyöstä kunnan virkailijoita ja luottamushenkilöitä. Erityiskiitoksen lautakunnan juoksevien asioiden hoitamisesta ja huolehtimisesta ansaitsee tänäkin vuonna lautakunnan pöytäkirjanpitäjänä toiminut Heli Manninen sekä muut tarkastuslautakunnan kanssa yhteistyöhön osallistuneet henkilöt.

Antoisia lukuhetkiä toivottaa arviointikertomuksen laatineet tarkastuslautakunnan jäsenet Tuomas Tahvonen, Tuija Rinne, Teuvo Manninen, Satu Nummi, Jouko Vanhatalo (Ahti Heinosen varajäsen) ja Matleena Häätylä (Teuvo Mannisen varajäsen).

Tarkastuslautakunnan tarkoitus ja arvioinnin toteutus

Tarkastuslautakunnan tarkoitus

Tarkastuslautakunta on suoraan kunnanvaltuuston alainen elin, jonka toiminnasta on määrätty kuntalaissa. Lyhyesti sanottuna tarkastuslautakunnan keskeisimpänä tehtävänä on kunnan toiminnan ja talouden tulokellisuuden toteutumisen arviointi yhdessä tilintarkastusyhteisön kanssa. Tarkastuslautakunta on muusta kunnan organisaatiosta erillinen valvontaelin, joka yhdessä tilintarkastusyhteisön kanssa vastaa kunnan ulkoisesta valvonnasta. Alla on Toivakan kunnan organisaatiokaavio, joka osoittaa tarkastuslautakunnan erityisaseman.

Kuva 1: Tarkastuslautakunta kunnan organisaatiossa (lähde: Toivakan kunnan tilinpäätös)

Arviointitehtäviensä vuoksi tarkastuslautakunnalla on tiedonsaantioikeus kaikesta kunnan toimintaan liittyvistä dokumenteista, halutessaan myös salaisista. Tarkastuslautakunta myös ohjaa ja valvoo, että kunnan tilintarkastusprosessi toteutuu tarkoituksen mukaisella tavalla. Toimimme yhdessä tilintarkastajan kanssa. Kunnan tilintarkastusyhteisönä on vuonna 2018 toiminut Talvea Oy, ja vastuullisena tilintarkastajana Timo Nuutinen.

Lautakunnan kokoonpano ja esteellisydet

Tarkastuslautakunnan toimintaan osallistuneilla jäsenillä ja varajäsenillä on esteellisyksiä lautakunnan käsittelemissä asioissa seuraavasti:

Tuomas Tahvonen: Esteellinen Ramboll Finland Oy:n ja FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n liittyvissä asioissa työsuhteen vuoksi; Esteellinen Toivakan Lämpö Oy:tä koskevissa asioissa yhtiön hallitusjäsenyyden vuoksi.

Teuvo Manninen: Ei esteellisyksiä.

Ahti Heinonen: Ei esteellisyyksiä.

Tuija Rinne: Ei esteellisyyksiä.

Satu Nummi: Ei esteellisyyksiä.

Jouko Vanhatalo (Ahti Heinosen varajäsen): Esteellinen ympäristölautakuntaa koskevissa asioissa lautakuntajäsenyyden vuoksi, esteellinen tietyissä kunnan oikeudenkäynteihin liittyvissä asioissa.

Matleena Häätylä (Teuvo Mannisen varajäsen): Esteellinen perusturvalautakuntaa koskevissa asioissa lautakunnan jäsenyyden vuoksi.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet eivät ole osallistuneet arviointikertomuksen laatimiseen siltä osin, kuin ovat olleet esteellisiä.

Pöytäkirjanpitäjä ei ole osallistunut arviointikertomuksen laadintaan.

Arvioinnin toteutus

Lautakunta perustaa arvionsa pääosin julkisesti saatavilla oleviin dokumentteihin, joista arvioinnin kannalta olennaisimmat ovat vuoden 2018 talousarvio sekä tilinpäätös. Lisäksi arviointi perustuu arvioitaville esitettyihin kysymyksiin ja henkilöhaastatteluihin sekä tilintarkastusyhteisön kanssa yhteistyössä kerättyyn ja vaihdettuun tietoon.

Tarkastuslautakunta on haastatellut vuonna 2018 kunnanjohtajaa, kunnanhallituksen ja valtuuston puheenjohtajia, talous- ja hallintosihteerä, vt. teknistä johtajaa, perusturvalautakunnan puheenjohtajaa, vt. hallintojohtajaa sekä markkinointikoordinaattoria. Lisäksi vuoden 2019 alussa on haastateltu vs. perusturvajohtajaa, kunnanhallituksen puheenjohtajaa, kunnanjohtajaa, varhaiskasvatusjohtajaa ja sivistystoimen johtajaa. Haastattelut ovat olleet vapaamuotoisia tai hieman strukturoituja. Haastatteluissa on pyritty avoimeen ja luottamukselliseen keskusteluun.

Arvioinnissa on pyritty objektiivisuuteen mitattavan tiedon perusteella, mutta silti moni asia ja etenkin tarkastuslautakunnan suositukset perustuvat yksittäisten palautteiden tai epäsuorasti lautakunnan tietoon saamiin asioihin ja niistä tehtyihin johtopäätöksiin. Mikäli jonkin tarkastuslautakunnan tekemän huomautuksen osalta on tarvetta lisätietoihin, pyydämme viranhaltijoita ja arvioinnin kohteena olevaan hallintokuntaan liittyviä luottamushenkilöitä tarvittaessa ottamaan yhteyttä, niin selvennämme asiaan liittyviä yksityiskohtia.

Arviointi

Tilinpäätöstä ja koko kuntaa yhteisesti koskevat havainnot

Talouden arviointi

Toivakan kunnan tilinpäätösluvut ovat selkeästi ennakoitua huonommat. Vuoden 2018 talousarvio oli laadittu 373 t€ alijäämäiseksi. Vuoden aikana talousarvioon jouduttiin myöntämään lisämäärärahoja ennakoitua suurempien menojen vuoksi, mikä hankaloitti talousarvion toteutumista. Kunnan tilinpäätös näyttää vuodelle 2018 alijäämää noin 1,46 M€. Alijäämä on noin 1,1 miljoonaa euroa suunniteltua suurempi.

Merkittävimmät syyt taloudentilan ennakoitua heikompaan kehitykseen löytyvät perusturvapalveluista sekä kiinteistöjen kertaluontoisista arvон alaskirjauksista. Lisäksi kunnan tulosta rasittaa ennestään edellisten vuosien investointien suunnitelmien mukaiset poistot, jotka oli jo talousarviossa huomioitu.

Etenkin talouden poikkeamien syiden osalta tilinpäätöksen raportointi on puutteellisesta, mistä johtuen kaikkien poikkeamien analysointi on haastavaa. Talouden toteutumisen seuranta hankaloittaa myös paikoin erilainen esitystapa talousarvion ja tilinpäätöksen välillä.

Toimintavuoden aikana perusturvan toimialalle jouduttiin myöntämään 718 000 €:n lisämääräraha. Siitä huolimatta budjetin ylitystä oli useilla tehtävälalueilla. Kokonaisuudessaan perusturvan toimiala kuitenkin tasapainottui kutakuinkin hyväksytyyn budjettiin mm. erikoissairaanhoidon ennakoitua maltillisemman toteuman ansiosta.

Kertaluontoiset alaskirjaukset kiinteistöjen arvoissa tehtiin Ruuhimäen ja Kankaisten vanhojen kyläkoulujen, vanhan palvelutalon ja Kotisilta II:n osalta. Koko kunnan kannalta olennaista on kuitenkin lähinnä palvelukeskuksen kiinteistökokonaisuuden tasearvon alaskirjaus, joka muodostaa ylivoimaisesti suurimman osan ennakoitua suuremmista alaskirjauksista. Arvonlennuksia kiinteistöistä tehtiin hieman yli 720 t€ ennakoitua enemmän, mikä on laskennallisesti noin puolet kunnan talouteen muodostuneesta alijäämästä. Palvelukeskuksen kiinteistökokonaisuuden poistuminen käytöstä ja arvonalennusriski on ollut tiedossa jo aiemmin, joten varsinaisesta yllätyksestä ei sen osalta voida puhua.

Taloudenpito viimevuoden arviointi- ja toteutumistarkkuudella ylittää roimasti kunnan kantokyvyn pidemällä tähtäimellä.

Toimintavuoden aikana kunnan talous tasapainottui siten, että edellä mainittujen budjettipoikkeamien vaikutus ei kertynyt suoraan alijäämäksi.

Heikentynyt taloustilanne edellyttää talouden sopeuttamistoimia seuraavina vuosina, mikä asettaa entisestään haasteita kunnan kehitykselle ja toiminnalle.

Talouden tavoitteiden toteutumisen raportointi on tilinpäätöksessä puutteellista. Tilinpäätöksessä ei ole selkeästi raportoitu syitä kaikille poikkeamille, mistä syystä ne jäävät arviointikertomuksessakin kysymyksiksi. Myös taulukot ja graafit, joista talouden toteutumista voisi verrata edellisiin vuosiin tai muihin vertailukohtiin, on tilinpäätöksestä jääneet monelta osin pois. Nämä tekijät vaikeuttavat merkittävästi kunnan talouden seurannan mahdollisuuksia kuntalaisilla, luottamushenkilöillä ja tarkastuslautakunnalla.

Tarkastuslautakunta esittää, että tilinpäätöksessä raportoidaan taloudellisten tavoitteiden toteutuminen myös tilinpäätöksen tekstiosassa. Raportoinnissa on selvitettävä erityisesti toteutumattomat tavoitteet ja niiden syyt perusteluineen. Raportoinnin laajuuden tulisi vastata sen merkittävyttä toimialalla tai tehtävälalueella. Merkittävien poikkeamien osalta tulisi tavoitteiden poikkeamat käsitellä myös sisäisen valvonnan ja riskien raportointien yhteydessä, mistä tulisi käydä ilmi mitä poikkeaman syistä opittiin ja min-kälaisin (toiminnallisin) keinoin vastaavat tilanteet jatkossa estetään tai miten niihin varaudutaan.

Mikäli riskiä ei sisäisessä valvonnassa tunnistettu, myös syyt tähän tulisi raportoida. Talousarviossa ja tilinpäätöksessä esitetyt toteumavertailut pitää olla esitetty siten, että niitä toisiinsa vertailemalla voidaan muodostaa kokonaiskuva palvelualueiden vaikutuksesta toimialan talouden toteutumiseen.

Toivakan kunnassa taloussuunnittelun ja toteutumisen epävarmuutta lisää taloudellinen riski Keski-Suomen Valokuituverkot Oy:n ja Keski-Suomen Verkko Holding Oy:n talousvaikeuksista, jotka ovat näkyneet myös lehtien palstoilla vuoden 2019 aikana. Mikäli tästä riskistä johtuvat takausvastuut realisoituvat suurelta osin tai kokonaan kunnan maksettavaksi, hankaloittaa se huomattavasti lisää kunnan talouden näkymiä. Tämän riskin kanssa Toivakka ei ole yksin. Riskin käsittely (realisoitui se tai ei) ja hoitaminen mahdollisimman tyylikkäästi edellyttää mutkatonta yhteistyötä niin omistajakuntien johdon kuin luottamushenkilöidenkin välillä. Toivakan taloudellinen riski tähän liittyen on noin 3,6 M€, minkä lisäksi riskejä voi liittyä oikeudellisiin kuluihin ja osakepääoman mahdolliseen alaskirjaukseen. Arviointikertomusta laadittaessa on jo tiedossa, että yhtiön omistajakunnille realisoituu takausvastuita vuonna 2019.

Kun edellä mainittujen riskien lisäksi huomioidaan taloussuunnitteluvuosien perustuminen oletetulle kasvulle mm. kunnan väkiluvun osalta, voidaan lähivuosien näkymiä pitää erityisen epävarmoina.

Toiminnan arviointi

Henkilövajeesta huolimatta tilinpäätösprosessi on kokonaisuudessaan edennyt aikataulussa. Laadullisesti tilinpäätöksessä on jonkin verran huomautettavaa. Yleisellä tasolla muun muassa toiminnallisten tavoitteiden täyttyminen on raportoitu puutteellisesti ja paikoin jopa virheellisesti, sisäisen valvonnan raportointi on hyvin suppeaa tai se puuttuu. Myöskään riskien toteutumista ja tulevaa kehittymistä ei ole kaikilla toimialoilla käsitelty oikeassa laajuudessa. Jotkut tehtäväalueet ovat kokonaan raportoimatta. Myös talouden toteutumisen raportoinnin tekstiosuus on puutteellista. Tilinpäätöksen vuoden 2018 raportointitekstejä on kopioitu paljon suoraan talousarviosta, eikä kopioitua ja tilinpäätöstä varten erikseen laadittua tekstiä ole selkeästi erotettu toisistaan. Tarkastuslautakunta huomautti tilinpäätöksen laadullisista puutteista raportointivelvollisia 16.4.2019. Tilinpäätös allekirjoitettiin uudelleen 27.5.2019 ja samalla siihen lisättiin talouden raportointia täydentäviä tietoja.

Yleisesti ottaen kunnan operatiivinen toiminta onnistui varsin hyvin. Etenkin teknisellä ja sivistystoimen puolella toiminnalliset tavoitteet toteutuivat melko hyvin, etenkin kun otetaan huomioon muutokset toimintavuonna Kankaisten koulun aikaistuneen investoinnin osalta.

Keskeiset elinvoimaisuuden ja kasvun kannalta tärkeät tavoitteet jäivät vuonna 2018 saavuttamatta. Ne liittyivät etenkin kunnanhallituksen toimialaan. Tällaisia ovat erityisesti uuden yritysalueen myymättömät tontit ja muutenkin hidas kehitys tonttimyynnissä. Lisäksi viestintäsuunnitelman ja ohjeen laatimisen viivästyminen seuraavalle vuodelle herättää kysymyksen siitä, kuinka pitkäjänteistä viestintää ja muun muassa markkinoinnin kehittäminen kunnassa on?

Kunnan henkilöstö- ja talousjohtamisen osalta epäonnistuttiin vanhushuollon rakenteellisten muutoksiin liittyvässä yt-prosessissa ja alkuvaiheen palvelunjärjestämiskustannusten arvioinnissa, mistä aiheutui taloudellisia vaikutuksia toimintavuonna, vaikka tilinpäätöksessä perusturvalautakunnan toteumassa ei loppujen lopuksi ole merkittävää poikkeamaa talousarvioon ja valtuuston hyväksymän 718 t€:n muutosbudjetin lisäksi.

Tarkastuslautakunta toi esille jo edellisessä arviointikertomuksessa kantansa viestintään kunnassa ja sen kehitystarpeeseen. Itseään toistaen lautakunta toteaa, että myös vuonna 2018 moni kunnan toiminnassa esiin tullut ongelma liittyy viestintään tai sen puutteeseen. Lautakunta nostaa esiin kehitystarpeen etenkin markkinoinnin suunnitelmallisuuden osalta (keskipitkä- ja pitkä tarkasteluväli), yksityisyydensuojaan liittyvät asiat sähköisessä viestinnässä sekä strategisen viestinnän.

Havaituista tilinpäätöksen laadullisista puutteista johtuen tarkastuslautakunta esittää, että tilinpäätöksen ja myös muiden vuosittain laadittavien asiakirjojen sisältöä kehitetään systemaattisesti. Vuosittain laadittavat talousarvio ja tilinpäätös ovat rakenteeltaan vuodesta toiseen samanlaisia, joten yhdenmukaistamalla otsikointi ja käsiteltävät asiat saavutetaan merkittävää etua. Raportoinnin on suositeltavaa noudattaa samaa periaatetta ja otsikointia kaikilla toimialoilla, samoin raportoinnin on soveltuville osin suositeltavaa noudattaa samaa periaatetta talousarvion ja tilinpäätöksen välillä. Eri hallintokuntiin täydennettäväksi lähetettävään raportointiosaan tulee laatia valmis pohja ja ohje sisällön tuottamisesta, jotta tilinpäätöksestä muodostuu yhtenäinen ja havainnollinen kokonaisuus. Tilinpäätöksessä tarpeetonta tekstin kopiointia talousarviosta tulee välttää ja lukijalle tulee käydä selväksi, mitkä tekstin osat ovat talousarviosta ja mitkä on laadittu tilinpäätöstä varten. Tilinpäätöksessä ja talousarviossa tulee noudattaa mm. Kuntaliiton ja kirjanpitolain ohjeistuksia ja määräyksiä.

Tarkastuslautakunta kysyy, mitä konkreettisia tavoitteita kunta on asettanut viestinnän (ml. markkinointi) osalta vuodelle 2019? Kuka tosiasiallisesti ohjaa ja vastaa viestinnästä ja sen johtamisesta kunnassa ja minkälaiset ajalliset resurssit viestinnälle (ml. markkinointi) on varattu?

Tarkastuslautakunnan huomautukset vuoden 2017 arviointikertomuksen kysymyksistä saatuihin vastauksiin liittyen koko kuntaan ja tilinpäätökseen

Tarkastuslautakunnan esittämä kysymys vuoden 2017 arviointikertomuksessa:

Tarkastuslautakunta jäi kaipaamaan kriisikuntakriteerien täyttymisen seuranta osana tilinpäätöstä. mitä hallituksen vastauksissa edelliseen arviointikertomukseen luvattiin (kh 25.9.2017/222 §). Lisäksi tarkastuslautakunta ehdottaa, että kriteerien täyttymistä seurattaisiin myös talousarviossa ja myös suunnitelmavuosien osalta, jolloin mahdollisiin hälyttäviin signaaleihin voidaan puuttua mahdollisimman ajoissa.

Tarkastuslautakunnalle annettu vastaus:

VASTAUS: Kriisikuntakriteerien täytyminen on esitetty vuosittain kunnanhallitukselle sekä valtuustolle tilinpäätöskokouksissa lisäksi ne ovat olleet kirjallisina oheismateriaaleina po. kokouksissa. Kriisikuntakriteereitä on käsitelty samassa dokumentissa, jossa päättäjille on kerrottu kunnan tunnusluvuista laajemminkin. Dokumentti voidaan liittää jatkossa tilinpäätösasiakirjaan sekä kriteereitä voidaan tarkastella myös talousarvion laadinnan yhteydessä.

Tarkastuslautakunnan vastakommentit annettuihin vastauksiin:

Tarkastuslautakunta tarkoitti kysymyksessään kriisikuntakriteerien täyttymisen seuranta myös taloussuunnitelmavuosien osalta. Valtuustolle on yleensä esitelty takautuvasti kriteerien täyttymistä, mutta kriteerien seuraaminen myös tulevien vuosien osalta antaisi signaaleja asioista, joihin kunnan taloudenpidossa tulisi kiinnittää huomioita suhteessa kriteerien täyttymiseen. Kriteerejä ei voida seurata tarkasti tulevaisuuteen, sillä kriisikuntakriteerit perustuvat ajankohtaiseen tilastotietoon. Kriisikuntakriteerit oli esitetty vuoden 2018 tilinpäätöksenä, mikä on hyvä asia.

Tarkastuslautakunnan esittämä kysymys vuoden 2017 arviointikertomuksessa:

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että kaikista päätöksentekoon, liittyvistä palavereista tai haastatteluista on laadittava kirjallinen dokumentti, josta päätös, sen tekijä(t) ja perusteet käyvät ilmi. Tällä varmistetaan toiminnan avoimuus ja toisaalta ehkäistään mahdollisia kiistatilanteita.

Tarkastuslautakunnalle annettu vastaus:

VASTAUS: Tarkastuslautakunta muistuttaa arviointikertomuksessaan asiasta, joka kunnassa toimii asianmukaisesti. Päätöksentekoon liittyviä palavereja kunnan toiminnassa ovat valtuustoseminaarit, puheenjohtajiston kokoukset sekä mahdolliset lautakuntien kanssa pidetyt palaverit ennen tulevia kokouksia. Kyseisissä palavereissa ei tehdä päätöksiä, vaan ne ovat luonteeltaan sparraavia sekä informatiivisia. Päätökset kunnassa tehdään ainoastaan hallinnollisissa elimissä niiden virallisissa kokouksissa. Lisäksi kunnassa on lukuisia palavereja, jotka liittyvät operatiiviseen toimintaan. Kyseisissä palavereissa tehdään päätöksiä ainoastaan käytännön asioiden toteuttamisesta ja muistiot ovat

henkilöstön työkaluja, joilla varmistetaan asioiden toimeenpano.

Tarkastuslautakunnan vastakommentit annettuihin vastauksiin:

Tarkastuslautakunta muistuttaa asiasta, koska näkee arviointitoimiensa perusteella siinä edelleen kehittymismahdollisuuksia. Lautakunta haluaa kohdentaa ja tarkentaa muistutustaan erityisesti suljettuihin työryhmävalmisteluihin tai muihin päätöksentekoa ja jatkovalmistelua voimakkaasti linjaaviin tilanteisiin. Tällaisia ovat muun muassa rekrytoinnit ja niihin liittyvät eri tilaisuudet, konserniyhtiöiden, tms. yhtiöiden kanssa käydyt neuvottelut, kunnan viranhaltijan ja yksityishenkilön tai yhteisön käymät neuvottelut tai sopimukset ja esimerkiksi sisäisen valvonnan ja riskien arvioinnin raportoinnit. Dokumentoinnit tehostavat myös osaltaan kunnan sisäistä viestintää ja sitouttavat henkilöitä sovittuihin asioihin. Ne myös ehkäisevät väärinymmärryksen vaaraa, kuten jo aiemmin on todettu. Lähtökohtaisesti tarkastuslautakunta on kaikkea tarpeetonta byrokratiaa vastaan, joten esimerkiksi informatiivisiin ja avoimiin tilaisuuksiin liittyen tulee muistion tai dokumentoinnin tarpeellisuuden osalta aina käyttää tapauskohtaista harkintaa. Tarkastuslautakunta myös toteaa, että kyse on prosessien hienosäädöstä ja yleisesti ottaen hallinnolliset prosessit etenevät oikeaan tapaan, kuten vastauksessakin todetaan.

Kunnan johto ja johtaminen

Talouden arviointi

Talouteen liittyvien tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan henkilöstö- ja talousjohtamisessa olisi ollut parannettavaa vuonna 2018. Lautakunta perustaa näkemyksensä talouden toteutumattomiin tavoitteisiin ja muutostarpeisiin toimintavuoden aikana.

Vuoden 2018 henkilövaihdoksista johtuen talouden johtamisen vastuuhenkilöt vaihtuivat ja niin talouskuin henkilöstöjohtamisenkin kokonaisvastuu tuntui puuttuvan.

Toiminnan arviointi

Toiminnan toteutumisen kannalta tarkastuslautakunta katsoo, että monilla johtamisen aloilla on kehitettävää. Vuoden 2018 toiminnan perusteella haasteita ilmeni strategia-, viestintä-, henkilöstö- ja talousjohtamisessa. Tarkastuslautakunta perustaa näkökantansa muun muassa siihen, että etenkin kunnanhallituksen alaisten strategisten tavoitteiden toteutuminen jäi puolitiehen ja viestintään liittyvät asiat nousivat arviointitoiminnassa edelleen esiin. Henkilöstö- ja talousjohtamisen puutteet taas ilmentyivät jo edellä mainituissa taloudenpitoon liittyvissä asioissa. Kunnassa tapahtuneet avainhenkilöiden muutokset herättävät kysymyksen myös rekrytointiprosessien toimivuudesta.

Operatiivisen toiminnan johtamisen tarkastuslautakunta arvioi onnistuneen odotusten mukaisesti tai jopa hyvin. Myös muutosjohtamisessa on osaltaan onnistuttu toimintavuoden aikana melko hyvin, sillä toimintavuoden yllättävistäkin tapahtumista huolimatta kaikkien palvelualueiden toimintakyky säilyi hyvänä. Tästä etenkin toimialajohtajien alaisuudessa toimivat, käytännön toimintoja johtavat viranhaltijat ja työntekijät ansaitsevat kiitokset.

Muuta huomioitavaa

Henkilöihin liittyvät riskit ovat realisoituneet karulla tavalla jälleen vuonna 2018. Avainhenkilöiden tehtäviä ovat hoitaneet monet eri henkilöt, mistä syystä pitkäjänteisyys ja kokonaiskuva toimialasta katoaa. Esimerkiksi

- Perusturvajohtajan tehtäviä on hoitanut kolme eri henkilöä vuoden aikana.
- Hallintojohtajan tehtäviä on hoitanut kaksi eri henkilöä, minkä lisäksi hallintojohtajan tehtäviä on osittain jakaantunut ainakin kahdelle tai kolmelle eri viranhaltijalle.
- Rakennustarkastajan tehtäviä on hoitanut kaksi eri henkilöä.
- Kunnallis- tai vesi-insinöörin tehtäviä on hoitanut kolme eri henkilöä.

Kunnan organisaation ohuus on tunnistettu riski ja tosiasia, jota on pienessä kunnassa lähes mahdoton muuttaa. Tarkastuslautakunta haastaa kunnan johtoa ja hallitusta pohtimaan, mitä hallinnollisia tehtäviä ylipäättään voidaan samalle henkilölle jakaa niin, että tehtävistä suoriutuminen on oikeasti mahdollista ajallisesti ja laadullisesti. Tarkastuslautakunta ehdottaa ratkaisuksi vastuualueiden ja tehtävien selkiyttämistä edelleen. Muutoksessa, jos sille on tarvetta, tulisi tähdätä siihen, että palvelualueet pystyisivät toimimaan mahdollisimman itsenäisesti ja koordinoimaan yhteistyötä vähintään toimialan muiden tehtäväalueiden kanssa. Näin toimialajohtajan merkitys palvelualueeseen näennäisesti vähenee, eivätkä avainhenkilöriskit ehkä vaikuta niin dramaattisesti palvelualueiden toimintaan. Mahdollinen tehtäväkuvausten tarkastus tulee tehdä yhteistyössä työntekijöiden kanssa.

Kunnanhallitus

Talouden arviointi

Kunnanhallituksen osalta tilinpäätöksen talouden raportoinnissa oli useita puutteita.

Kunnanhallituksen osalta budjetti ylittyi kokonaisuudessaan noin 400 t€:n verran. Poikkeamia talouden toteutumisessa ei kuitenkaan ole selostettu perusteellisesti tehtäväaloittain tilinpäätöksen tekstiosassa. Raportoinnin perusteella budjetin ylityksen näyttäisivät johtuvan pääosin kiinteistöjen ennakoitua suuremmista poistoista. Muilta osin kunnanhallituksen talous on toteutunut melko lailla suunnitellusti.

Raportoinnin puutteista johtuen kunnanhallituksen toimialan talouden arviointi tarkemmalla tasolla ei ole mahdollista.

Toiminnan arviointi

Kunnanhallituksen osalta tilinpäätöksen toiminnan toteutumisen raportoinnissa oli useita puutteita, mistä johtuen toiminnan onnistumisen arviointi on osittain mahdotonta.

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi tilinpäätöksessä ei ole ollenkaan tai kaikilta osin raportoitu:

- Kunnanhallituksen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista (tekstiosa)
- Hallinto- ja taloustoimen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista (tekstiosa)
- Pelastustoimen talouden toiminnallisten tavoitteiden toteutumista (tekstiosa)
- Henkilöstöhallinnon toiminnallisten tavoitteiden toteutumista (tekstiosa)
- Elinkeinotoimen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista (tekstiosa)

Toiminnan tavoitteiden toteutumisesta esiintyi ristiriitoja raportoinnissa muun muassa viestintäsuunnitelman ja –ohjeen laatimisen osalta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen osalta tarkastuslautakunta katsoo, että kunnan yleisiin toimintoihin liittyvät tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet strategisia tai elinkeinopoliittisia tavoitteita paremmin. Toteutumattomista tavoitteista etenkin uuden yritysalueen tonttikaupan pysäytyneisyys on koko kunnan elinvoimaisuuden kannalta merkittävä takaisku.

Suhteessa talouden tavoitteiden toteutumiseen on toiminnan tehokkuudessa parantamisen varaa, sillä toteutumattomista tavoitteista huolimatta määrärahat ovat kuluneet.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kunnanhallituksen toiminnalliset tavoitteet määritellään konkreettisemmin ja vuositasolle vähintään välitavoitteiksi, jotta niiden toteutumista voidaan seurata.

Kunnanhallitukselle asetetuista sitovista tavoitteista tarkastuslautakunta katsoo

- toteutuneeksi
 - Kuntalaiskysely on tehty
 - Talousarvio- ja tilinpäätösprosessien toimintavarmuus ja sujuvuus on lisääntynyt, toteuman raportointi puutteellinen
 - Henkilöstön sairauspoissaolot ovat vähentyneet 10 %. Toteuma on kuitenkin raportoitu puutteellisesti.
- puutteellisesti raportoiduksi ja toteutumattomaksi
 - Strategian toimeenpano-ohjelmat on laadittu ja hyväksytty (ei toteutunut kaikilta osin, ristiriitainen ja puutteellinen raportointi)
 - Kuntalaiselle on tehty näkyväksi järjestöjen merkitys hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistämässä (raportoitu puutteellisesti)
 - Vuorovaikutus on lisääntynyt henkilöstön parissa (ei raportoitu)

- Houkutteleva kuntakuva (ei raportoitu)
- Toivakkaan on syntynyt uutta yritystoimintaa. Yritysalueen tonttimyynti. (raportoitu puutteellisesti, ei toteutunut)

Tarkastuslautakunta toistaa viime vuonna esittämänsä ehdotuksen siitä, että etenkin valtuustoon nähdessä sitovat tavoitteet raportoidaan tilinpäätöksen tekstiosiossa ja taulukossa. Raportoinnista on käytävä ilmi etenkin toteutumattomat tavoitteet sekä perustellut syyt toteutumattomuuteen. Tällöin on myös mahdollista selostaa, mikäli joku tavoite on saavutettu eri tavalla, kuin talousarviovaiheessa on ennakoitu. Merkittävien tai tärkeiden tavoitteiden toteutumattomuuden osalta tulisi niiden raportoinnin sisältä myös riskien ja sisäisen valvonnan raportointiin. Mikäli tavoitteet ovat monivuotisia, tulisi vähintäänkin raportoida välitavoitteiden saavuttaminen. Mikäli tavoitteet on sidottu suhteellisesti (%) tulee suhdeluvun taustalla olevat luvut selvittää. Etenkin laadullisten arviointien osalta tulee tekstiosan raportointiin kiinnittää huomiota, myös mikäli tavoite on saavutettu. Mikäli tavoitteiden arviointi on riippuvainen muiden raportointien valmistumisesta, olisi niiden valmistuminen suositeltavaa ajoittaa ennen tilinpäätöstä.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan markkinoinnille ja viestinnälle laaditaan selkeä toimintaohjelma (suunnitelma) ja erikseen vuotuiset tavoitteet. Etenkin vuotuisten tavoitteiden tulisi olla konkreettisia ja ne pitäisi jalkauttaa toimiala- tai tehtäväaluetasolle. Em. tavoitteet voivat olla toimialan sisäisiä tavoitteita, mutta ne olisi suositeltavaa raportoida, jotta niiden toteutumista voidaan tarvittaessa seurata. Tämä esitys on arviointikertomusta kirjoitettaessa jo aiheeton, sillä viestintäsuunnitelma ja -ohje on valmistunut/päivitetty alkuvuoden 2019 aikana.

Muita huomioita

Riskien ja sisäisen tarkastuksen osalta kunnanhallituksen raportointi on kopioitu suoraan talousarviosta. Selvitystä riskeistä ja sisäisestä valvonnan toteutumisesta ei siis ole esitetty ollenkaan.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten sisäinen valvonta on tosiasiallisesti toteutunut vuonna 2018 kunnanhallituksen osalta? Mitä ovat sisäisen valvonnan keskeiset havainnot ja niiden perusteella tehdyt johtopäätökset ja parannukset toimintaan? Miten sisäisen valvonnan suunnitelma on pantu käytäntöön? Sisäisen valvonnan puutteet ovat nousseet esiin useana edeltävänä vuotena. Mitä toimia hallitus näkee asiantilan korjaamiseksi ja miksi selkeää korjausta ei ole tapahtunut?

Tarkastuslautakunnan huomautukset vuoden 2017 arviointikertomuksen kysymyksistä saatuihin vastauksiin liittyen kunnanhallitukseen

Tarkastuslautakunnan esittämä kysymys vuoden 2017 arviointikertomuksessa:

Tarkastuslautakunta pyytää hallitukselta selvitystä niistä konkreettisista toimenpiteistä, jotka uuden strategian myötä on pantu käytäntöön asukasluvun kehityksen korjaamiseksi siihen mennessä, kun tähän kysymykseen vastataan. Lisäksi tarkastuslautakunta kysyy hallituksen näkemystä, miksi ja milloin positiivista kehitystä asukasluvussa on aikaisemmin tapahtunut? Voisiko tätä tietoa hyödyntää myös tulevaisuudessa?

Tarkastuslautakunnalle annettu vastaus:

Toivakan kunnan uusi strategia otettiin käyttöön vasta viime vuoden puolen välin jälkeen, joten tuloksia ei voida vielä mitata. Kuntaan on palkattu kuluvana vuonna markkinointikoordinaattori, joka suunnitelmallisesti tekee Toivakkaa tunnetuksi ja halutuksi asuinpaikaksi.

Asukasluvun muutoksiin on ollut monia eri syitä. Koska kuntaan tulevilta ja poismuuttaneilta ei ole kysytty muuttosyytä, on vaikea arvailla väkiluvun muutosten perusteita. Se on kuitenkin fakta, että koko maassa kuolleisuus viime vuonna oli poikkeuksellisen suuri ja poistuma näkyi väestötilastoissa myös Toivakan kunnassa. Pitkällä aikavälillä VM:n ennusteissa Toivakka on edelleen kasvukunta. On muistettava, että

pelkkä asukkaiden lisäys ei lisää kunnan elinvoimaisuutta. Hallitus odottaa hyviä ehdotuksia kuntalaisilta, mitkä olisivat keinot, joilla kunnan elinvoimaisuutta lisätään.

Tarkastuslautakunnan vastakommentit saatuihin vastauksiin:

Tarkastuslautakunta katsoo, että kysymykseen ei ole vastattu perusteellisesti. Lautakunta ei kysynyt tuloksia, vaan haluaa kuulla käytännön tasolla niistä konkreettisista toimenpiteistä, joita tässä vaiheessa vuoden 2018 aikana on tehty asukasluvun kehittämiseksi. On totta, että asukasluku itsessään ei tarkoita elinvoimaisuuden kehittymistä, mutta se on kuitenkin yksi merkittävä mittari, joilla kunnan elinvoimaisuuden ja suosion kehitystä voidaan mitata. Lisäksi asukasluku yhdessä muuten tasapainoisen yhdyskuntarakenteen kanssa mahdollistaa palvelujen tuottamisen kustannustehokkaammin. Tarkastuslautakunta toistaa kysymyksensä ja pyytää vastausta peilaten siihen ajankohtaan, kun tähän kysymykseen vastataan.

Tarkastuslautakunnan esittämä kysymys vuoden 2017 arviointikertomuksessa:

Tarkastuslautakunta toivoo, että luvattu sisäisen valvonnan suunnitelma otetaan systemaattisesti osaksi talousarviota viimeistään vuoden 2019 talousarviosta alkaen, ja että osaksi sisäisen valvonnan toteutumisen seurantaan otetaan jo edellisen tarkastuslautakunnan ehdottama tarkistuslista tai muita järjestelmällisyyteen ja oikea-aikaisuuteen ohjaavia työkaluja.

Tarkastuslautakunnalle annettu vastaus:

Kunnan talousarviossa sekä tilinpäätöksessä on raportoitu jokaisen hallintokunnan kohdalla sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Lisäksi sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta raportoidaan lautakunnille, hallitukselle ja valtuustolle kunnan puolivuotisraportoinnin yhteydessä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on päivitetty kesällä 2018 ja se on päätöksenteossa syksyn 2018 aikana.

Tarkastuslautakunnan vastakommentit vuoden 2018 arviointikertomuksessa:

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tilinpäätöksen 2018 perusteella sisäisessä valvonnassa on etenkin sen raportoinnin perusteella merkittävästi parannettavaa. Puutteellisesta raportoinnista johtuen sisäisen valvonnan operatiivisen toiminnan onnistumista ei voida arvioida. Tarkastuslautakunta tekee tilanteesta tulkinnan, että sisäinen valvonta ja sen tarkoituksen ymmärtäminen käytännön tasolla ei kaikilta osin ole selvillä eri hallintokunnissa.

Perusturva

Talouden arviointi

Perusturvan toimialan osalta talouden raportointi on monelta osin puutteellista etenkin talouden poikkeamien selostuksen osalta. Joidenkin tehtäväalueiden osalta raportointi (tekstiosa) puuttuu kokonaan.

Huolimatta noin 718 t€:n lisämäärärahasta monien perusturvan tehtäväalueiden osalta budjetti ylittyi. Tässä esiin nostettakoon vanhushpalvelut, missä talouden toteutumisessa on melko suuria poikkeamia toimintavuoden lisämäärärahasta huolimatta.

Toimialan talouden toteumaa tasapainottavana tekijää toimi etenkin erikoissairaanhoidon ennakoitua mallillisempi toteutuminen.

Lasten ja perheiden palveluiden osalta on raportoinnista poiketen anottu lisämäärärahaa (kv §46 1.10.2018). Budjetin ylittymisen syytä ei tehtäväaluetasolla ole raportoitu.

Työikäisten tehtäväalueen osalta talousarvio ylittyi merkittävästi, joskin kyse on kokonaisuudessaan pienestä summasta. Lisäksi positiivisena asiana voidaan nähdä Toivakan työikäisten hyvä työllisyystilanne.

Perusturvan puolella talouden toteutumisen ennakoiminen on tunnetusti haastavaa. Vuoden 2018 poikkeamat ovat kuitenkin huomattavasti tavanomaista suurempia. Lisäksi merkittävimmät talouden haasteisiin liittyneet tekijät olisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tullut tunnistaa riskeiksi jo etukäteen.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten palvelusetelin kustannusten määrittäminen organisoitiin perusturvan toimialalla?

Tarkastuslautakunta kysyy, miten ja miksi vanhushpalveluiden rakenneuudistuksen yt-prosessi viivästyi?

Tarkastuslautakunta kysyy, miten toimialan sisäinen valvonta tosiasiallisesti (konkreettiset toimet) toimi perusturvan toimialalla vuonna 2018? Mitä parannusehdotuksia toimialan sisällä on esitetty edellä mainittujen merkittävien budjetin ylitysten välttämiseksi ja ennakoimiseksi jatkossa? Mikäli näitä merkittäviä tapahtumia ei ole sisäisessä valvonnassa raportoitu ja huomioitu, niin tarkastuslautakunta kysyy: Miksi niin ei ole?

Toiminnan arviointi

Perusturvan toimialan toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen on raportoitu puutteellisesti ja osin ristiriitaisesti.

Kahdestatoista sitovasta tavoitteesta on raportoitu toteutuneen kolme tavoitetta. Tavoitteet toteutuivat työllisyshoidon ja laitoshoidon purun osalta. Loput tavoitteet on tilinpäätöksessä raportoitu puutteellisesti tai ne eivät ole toteutuneet.

Edellä mainituista tavoitteista kuitenkin esimerkiksi ”taitavat kädet toiminta” ja työllisyyden hoitoon liittyvät tavoitteet ovat kuitenkin onnistuneet tavoitteista parhaiten, mutta senkään osalta onnistumista ei ole raportoitu selkeästi.

Terveystuhoon osalta toiminnallisia tavoitteita ei ole tekstiosassa raportoitu ollenkaan. Myöskään lasten ja perheiden palvelujen osalta ei ole selkeästi raportoitu ovatko asetetut tavoitteet toteutuneet vai ei.

Toiminnallisista tavoitteista taloudellisesti merkittävin oli vanhushpalveluiden rakenneuudistus, joka edellä mainitut talouden haasteet unohtaen onnistui suunnitellusti.

Etenkin kun huomioidaan taloudellisten tavoitteiden toteutuminen suhteessa toiminnallisten tavoitteiden onnistumiseen, on toiminnan tehokkuudessa merkittävästi parannettavaa.

Tarkastuslautakunta kysyy syitä ja perusteluja tavoitteiden toteutumattomuudelle, etenkin seuraavien tavoitteiden osalta, joita ei ollut raportoitu

- **Nuorisotyöttömyyden toteuma?**
- **Onko taitavat kädet toiminta toteutunut toimialan oman arvion perusteella?**
- **Miksi hyvinvointikäynnit eivät toteutuneet tavoitteiden mukaisesti?**
- **Miksi päiväkeskustoiminta ei käynnistynyt syksyllä 2018?**
- **Toteutuiko lasten ja perheiden palveluprosessien sitovat tavoitteet?**

Muita huomioita:

Perusturvan osalta tuloksia, tavoitteita tai palvelutarpeen muutoksia ei ole verrattu aiempiin vuosiin. Sisäisen valvonnan ja riskien osalta raportointi on suppeaa. Etenkään merkittävimpien haasteiden osalta ei havaintoja ja korjaavia toimenpiteitä ole kuvattu juuri ollenkaan.

Perusturvajohtajan tehtävissä toimi vuoden 2018 aikana kolme eri henkilöä, mikä on osaltaan vaikuttanut toiminnan ja talouden toteutumiseen.

Sivistystoimi

Talouden arviointi

Sivistystoimen talous on pysynyt edelleen tasapainossa ja talousarvio on alittunut myös vuonna 2018. Positiiviset tulokset ovat perustuneet odotettua suurempiin toimintatuottoihin toimintakuluihin nähden. Talouden toteutumien on tilinpäätöksessä raportoitu pääosin riittävästi. Tosin vertailukuvaajat tai taulukot helpottaisivat kehityksen vertaamista edellisvuosiin.

Vaikka Kankainen-Ruuhimäki koulu-päiväkotihankkeen toteutuminen vuoden 2018 aikana aiheutti lisäkustannuksia, perusopetuksen talous pysyi tavoitteessa koulukeskuksen pienten toimintakulujen ansiosta. Huomioitavaa on myös koulukeskuksen yhtenäiskoulun huomattavasti pienemmät esi- ja perusopetuksen kustannukset oppilasta kohden verrattuna Kankaisten kouluun.

Varhaiskasvatuksen taloudessa saavutettiin tasapainoinen tulos johtuen ennakoitua pienemmistä henkilökustannuksista.

Myös yleissivistävän koulutuksen osalta saavutettiin hyvä kustannustehokkuus suhteessa toteutuneisiin opetustunteihin. Tosin tämä arvio perustuu puhtaasti lukuihin, koska laadullista arviointia ei ole voitu tehdä.

Toiminnan arviointi

Sivistystoimen sitovat toiminnalliset tavoitteet onnistuivat odotusten mukaan. Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen toiminnalliset tavoitteet saavutettiin, vaikka lapsi- ja oppilasmäärät pienenevät toimintavuonna. Perusopetuksessa on otettu uudet opetussuunnitelmat käyttöön asteittain ja opetusta painotettu erityisesti TVT-taitojen kehittämiseen hankerahoituksen kautta. Erityisesti ansiokasta on ollut esikoululaisien ja 1-luokkalaisten nivelvaiheen pajatoiminta, jossa oppilaat ovat työskennelleet yhdessä.

Kulttuuritoimen toiminnan tavoitteena on ollut tarjota kuntalaisille tietopalvelua kirjaston kautta ja tukea kulttuuri- ja kirjallisuusharrastusta sekä kehittää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyötä opettamalla monilukutaitoa ja tukemalla lukuharrastusta. Tässä onkin onnistuttu luomalla suunnitelma ”Lukuliikahdus Toivakkaan”. Myös monenlaisia kulttuuritapahtumia on järjestetty ja niissä on ollut kiitettävästi osallistujia.

Muut huomiot

Toimialan riskit ja sisäinen valvonta on raportoitu suppeasti ja tilinpäätöksen tekstit on pääosin kopioitu suoraan talousarviosta. Riskien arvioinnissa olisi ainakin lähitulevaisuudessa suositeltavaa ennakoida väestörakenteen muutokseen ja syntyvyyden laskuun liittyvät seikat, jotka saattavat vaikuttaa tulevana vuosina toimialan palvelutarpeeseen.

Ympäristölautakunta

Talouden arviointi

Ympäristölautakunnan osalta talouden tavoitteet ovat kokonaisuudessaan toteutuneet suunnitellun mukaisesti.

Hallinnon osalta talouden toteutumista ei ole raportoitu erikseen.

Toiminnan arviointi

Toiminnan osalta tavoitteet toteutuivat varsin hyvin. Tarkastuslautakunnalla ei ole niihin huomautettavaa.

Muuta huomioitavaa

Sisäistä valvontaa ja riskejä ei ole raportoitu ollenkaan. Tilinpäätösteksti on kopioitu suoraan talousarviosta.

Tarkastuslautakunta kysyy ympäristölautakunnalta, miten se on käytännössä järjestänyt sisäisen valvonnan. Mitä havaintoja ympäristölautakunta on tehnyt omasta toiminnastaan ja minkälaisia kehittämistarpeita sen osalta on havaittu.

Tekninen toimi

Talouden arviointi

Teknisen toimen osalta talous toteutui toimintavuoden aikana ilmenneistä muutoksista huolimatta varsin hyvin. Poikkeamat ja niiden syyt käyvät hyvin ilmi tilinpäätöksestä.

Taloudellisten tavoitteiden osalta merkityksellisimmät poikkeamat ovat vesihuollossa, jossa talousarvio ylittyi 1,5 kertaisesti johtuen verkoston ennakoitua suuremmasta korjaustarpeesta.

Toiminnan arviointi

Toiminnallisten tavoitteiden osalta toimialalla onnistuttiin varsin hyvin. Erityishuomion tarkastuslautakunta antaa tekniselle kehityksen ja valmiuden paranemisesta vesihuollon puolelle, sekä uusien palvelutapojen käyttöön otolle ruokapalveluissa.

Toivakassa 3.6.2019

Toivakan kunnan tarkastuslautakunta

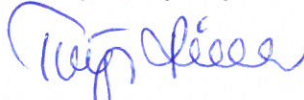
Tuomas Tahvonen
Puheenjohtaja

Teuvo Manninen
Varapuheenjohtaja

Satu Nummi
Jäsen

Tuija Rinne
Jäsen

Jouko Vanhatalo
Varajäsen